

Norgga girku

Diakoniiijaplána

NORGGA GIRKU

Ovdasátni

Eallindilálašvuodát ja kultuvrralaš ovdanbuktimat rivdet ja nu maid girku ovdánanmannolat. Ođđa áiggit buktet ođđa hástalusaid ja vejolašvuodaid. Norgga girkus lea dál, 21. čuohtejagi álggus, mánnga stuora ođasmannolaga jođus.

Girku ja stáhta oktavuoha lea rievdamin, ja jagis 2010 rievdaduvvo jáhkkinis dálá ipmilbálvalusortnet girkus.

Leat maid rievdadeamin dehálaš surggiid searvegotti plánain mat čujuhit guđe láhkái doaibma galgá jođihuvvot. Dát diakonijaplána lea vuosttaš mánnga ođđa plánain. Dán plána lea Girkočoahkkin mearridan skábmamánus jagis 2007 ja dat doaibmagodii ođđajagimánu 1. beaivvi 2008 rájes. Boahpte plána lea Girkomusiikkaplána. Oskkuoahpahusplána gárvvistemiin lávke Oskkuoahpahusodastus ođđa ceahkkái. Girkočoahkkin lea maid bivdán ráhkadit Sámi girkoeallinplána. Girkočoahkkin mearrida maid Norgga girku strategijaplána mii galgá dađistaga ođđasit árvvoštallojuvvot. Dat galgá čujuhit guđe láhkái ferte vuoruhit ja guđeládje ovddidit bargguid báikkálaččat, guovlluin ja riikkadásis. (Geahča eanet Norgga girku ođđa plánaid birra dán gihppaga lohpageahčen).

Norgga girku višuvdna lea doaibmat dovddasteaddji, mišunerejeaddji, bálvaleaddji ja rabas álbmotgirkun. Diakonijaplána sisdoalus lea erenoamážit sáhka bálvaleaddji álbmotgirku birra. Plána váldoulbmil lea čujuhit makkár diakonála jurddašeapmi ja diakonijja hábmen Norgga girkus galgá leat. Plána lea rámmaplána mii sáhtta searvegottiide veahkkin hábmet báikkálaš diakonijaplánaid.

Diakonijja ovdanbuktojuvvo iešguđetládje: Eankilolbmuid bokte, searvegotti diakonijja organiserema bokte, riikkadási ja globála ášahusaid ja organisašuvnnaid bokte. Ja dan lea Girkočoahkkin dainna plánain hálidan váldit duodas. Ja sávvamis ožžot buot diakonijja girjávuođa bargit das ávkki ja inspirašuvnna.

Plánain lea guokte jagi bargojuvvon. Dán barggus lea okta bargojoavku leamaš guovddázis. Bargojoavkkus, mas muhtimat leat leamaš mielde guokte jagi, earát fas ovtta, leat dat leamaš mielde: Kari Jordheim, Asbjørn Finnbakk, Sigrid Hurum Flaata, Olav Lægdene, Marit Halvorsen Hougsnæs, Hilde Hem, Kristin Fæhn, Olav Fanuelsen ja Guro Hellgren.

Oslo, guovvamánnu 2008

Jens-Petter Johnsen
Girkoráđi direktivra

Norgga girku diakonálbálvalusa višuvdna:

*Ipmila ráhkisvuohta buot olbmuide ja buot sivdnádussii,
duohtandahkkojuvvon eallima ja bálvalusa bokte.*

Kap. 1

Álgu ja čoahkkáigeassu

Vuosttaš oassi dán plána, kapihttal 1-3, deattuha dan diakonijja vuoddojurdaga mii lea Norgga girkui dađistaga sajáiduvvan. Dat ii dattege jávkat daid erohusaid ja árbevieruid mat oktiibuot dagahit rikkis ollislašvuoda. Nubbe oassi, kapihttal 4-6, čujuha bargguide ja bargovugiide geavadis. Das leat čanastagat vejolašvuodaide ráhkadit iežas plánaid ja heivehit daid báikkálaš bargguide.

Plána vuoddu lea čuovvovaš definišuvdna:

”Diakonijja lea girku ovddasmorašbálvalus. Dat lea eváγγελium daguid bokte ja ovdanbuktojuvvo ráhkisvuoda bokte lagamužžii, fáttmmasteaddji searvevuodas, sivdnádusa gáhttemis ja vuoiggalašvuoda beali rahčamis.”

Dát definišuvdna govvida dan diakonijja maid mii hálidit boahtteáiggis. Dát áigumušat galget vuodđun konkrehta, báikkálaš plánaid huksemis ja daid galgá ráhkadit báikkálaš dárbbuid, resurssaid ja ovttasbargovejolašvuodaid mielde ja ovttahttit searvegotti oktasaš strategijabargguiguin.

Diakonijja lea bálvalus olbmuid ja sivdnádussii ja bálvalus Ipmilii. Dat ollisvuoda jurddašeapmi váikkuha ipmilbálvaluseallima ja kristtalaš oskku oahpahussii.

Buohkat hástaluvojit eallit bálvaleaddji árgabeaieallima. Dat guoská buot ahkejoavkkuide. Diakonijja lea vuoddošuokŋa buot searvegotti oktavuodain, ja dat oidno sierra doaibmabijuid bokte. Diakonijjas lea sierra ovddasvástádus dakko gokko unnán olbmot, dahje ii oktage olmmoš beroš. Vuostevurolasvuodta ja guhtetguimmiideamet árvvu ákten leat dás vuodđun.

Globáliseren hástala sierraládje diakonijja. Searvegotti eallimis speadjalastojuvvo kultuvrralaš ja etnalaš girjáivuodta. Gillájeaddji olbmuid dilli guoská midjiide, ležžet sii dál das lahkosis dahje eará riikkain. Sivdnádusa gáhtten lea globála ja báikkálaš ovddasvástádus. Buot dát speadjalastojuvvojit báikkálaš diakonijaplánain.

Diakonála hástalusat leat dás ovttahttojuvvon ráhkisvuodas lagamužžii, fáttmmasteaddji searvevuodas, sivdnádusa gáhttemis ja vuoiggalašvuoda beali rahčamis.

Ovttasbargu lea dárbbalaš ja das leat stuora vejolašvuodas. Ávžžuhuvvo ohcat ovttasbargoguimmiid girku siskkobealde, ja eará kristtalaš girkuin ja eará organisašuvnnain ja ásašusain, almmolaš instánsain ja maid joavkkuiguin mat gullet eará oskkoldagaide. Diakonijjas lea dehálaš jurddašit ollislašvuoda go geahččá báikkálaš searvegotti diakonála bargguid ja diakonijjaásahusaid ja –organisašuvnmaid spesialiserejuvvon bálvalusa oktasačat.

Kap. 2

Diakonijja teologalaš vuodđu

”Diakonijja lea girku ovddasmorašbálvalus. Dat lea eváγγελium daguid bokte ja ovdanbuktojuvvo ráhkisvuoda bokte lagamužžii, fátmasteaddji searvevuodas, sivdnádusa gáhttemis ja vuoiggalašvuoda beali rahčamis.”

Norgga girku ipmirda iežas leat bálvaleaddji girkun. Diakonijja lea girku gohččuma dovdomearka. Dat oidno searvevuodas ja eaŋkilolbmo eallimis.

Diakonijja teologalaš vuodđu lea Ipmila gohčus girkui ja dat boahtá oidnosii min kristtalaš oskkus.

Kristtalaš olbmooainnus lea guovddážiis dat ahte mii olbmot leat sivdniduvvon Ipmila gova mielde leahkit mieldeolmmožin. Mii leat addojuvvon guhtetguoibmáseamet ja dárbbášit guhtetguimmiideamet ja buot heakkalaččaid. Ii oktage sáhte ollásit eallit iešalddis dahje dušše iežas várás. Mii leat sivdniduvvon bálvalit guhtetguimmiideamet, atnit ovddasmorraša guhtetguimmiideamet ovddas. Seammás lea olles sivdnádus čadnon dan duohkáii ahte olbmot váldet duođalaččat iežaset hálddašanoovddasvástádusa. Osku Ipmilii lea vuolggasadji min ovddasvástádusas máilmmi ovddas.

Buot olbmui leat áhpiit dahkat buori, dat lea buot olbmui addojuvvon (Rom 2.14). Dan olbmus guhte osku Kristusii, almmustuvvá osku ráhkisvuodas (Gal. 5.6). Gásttas oazžut mii oasi Kristusis ja šaddat oassin máilmmiviidosas girkus. Buohkat geat leat gásttašuvvon leat rávkkojuvvon duohtandahkat olmmošlaš ovddasmorraša iežaset eallimiin, - ”leat vanhurskkisvuoda gaskaoapmin” (Rom 6.13). Nugo Kristus ráhkista min, galgat mii ráhkistit guhtetguimmiideamet ja atnit ovddasmorraša guhtetguimmiideamet ovddas.

Bassi Vuoigŋa addá oskku ja neavvu min eallit searvevuodas ja bálvalusas. Vuoigŋa addá fámu átestusas, gierdevašvuoda bálvalusas ja doaivvu ihtábeaivái.

Diakonijja lea sihke bargat, muhto maiddáii orrut barggakeahtta. Diakonijja lea oassi oskkolaš olbmus. Kristus attii iežas min ovddas, ja nu galgat mii nai addit iežamet heakka earáid ovddas (1. Joh. 3,16). Dat lea váibmoládisvuoda vuoigŋa (Luk 6,36). Diakonijja lea vuodđuduvvon ja ovtastuvvon Ipmila soabahusain Kristusis. ”Dasgo su siste Ipmil dáhtui orrut oppa dievasvuodainis, ja su bokte soabahit buot sivdnádusa iežainis, buot mii lea eatnama alde ja almmis, go son varainis ruossa alde dagai ráfi (Kol.1.19-20). Go osku galgá duddjot daguid, de fertet ohpihii jearrat: Gii lea mu lagamus? (Luk. 10.29-37; veardádus váibmoládis samarialačča birra). Dat lea maid juolludit áiggi leahkit sihke searvevuodtan ja eaŋkilommožin, ja jearrat: ”Maid don dáhtut mu dahkat alcesat?” (Luk. 18:41) ja oahppaladdat olbmuid geat leat unnán vuhtiiváldojuvvon, geat leat buohccit, nealggis, goikaluvvan ja geat ellet aktonasvuodas (Mat. 25:35ff). Dán vuodul lea vejolaš dadjat čuovvovačča:

Ráhkisvuohta lagamužžii guoská buot beliide olbmos. Muhtin áiggiid eallimis leat olbmos áhpit ja vejolašvuođat addit, eará háviid dárbbáša fas ieš oažžut. Čoavddasátni dás lea vuostevurolašvuohta. Iešguđetlágan eallineavttut dahket soapmasiidda váddáset dili go earáide. Rievddadanvejolašvuođat eai leat ovttalárganat. Ovddasmoraš ja ráhkisvuohta lagamužžii vuolgá vuostevurolasvuođas, dássásašvuođas ja nuppi integritehta doahttleamis. Fátmmasteaddji searvevuođa ovdanbuktin lea mávssolaš girku mieldeolmmošlaš ovddasmorašbarggus. Dat searvevuohta čilgejuvvo Biibbalis rumašin mas leat mánga iešguđetlágan lahtu ja bálvalusa (1. Kor. 12). Dakkár searvevuođas gávnnadit olbmot goabbátge sohkaбелиin ja iešguđetlágan návccaiguin bálvalit, earálárgan kultuvra ja etnalaš duogáš. Fátmmasteaddji searvevuođas galgá juohkehaš oaidnit ja juohkehaš oidnojuvvot. Doppe addojuvvo jeddehus ja veahkki, doppe oažžu jeddehusa ja veahki, doppe luvvejuvvojit ođđa fámut ja ođđa doaivva.

Sivdnádusa gáhtten gullá Ipmila hálddašanbargui ja dan mielde čuovvu ovddasvástádus suodjalit olles sivdnádusa oppalašvuođa. Odne oaidnit ahte sivdnádus, ollu sorttat eallit ja eatnanšattut ja olles ekovuogádagat áitojuvvojit iešguđetládje olbmuid daguid ja áberávkkas resursageavaheami dihte. Dan ipmárdusa ahte olmmoš lea hearrá ja ráđđejeaddji luonddu badjel ferte rievdatit. Girku dárbbáša nannet dan ipmárdusa ahte olmmoš dárbbáša buot su relašuvnnaid - Ipmilii, lagamužžii, alccesis ja buot sivdnádussii. Dasa sáhttit viežžat oahpu earret eará sámi ja keltalaš árbevius. Mihttu lea illu ja giitalus dan ovddas go mii gullat sivdnádusa ekologalaš searvevuhtii. Dat váikkuha čielga sárdnumii servodagas ja konkrehta dahkui iežas eallimis.

Vuoiggalašvuođa beali rahčan lea doarjut mioldolbmo, ii dušše geahččin, muhto aktiivvalaš beroštumiin. Olmmoš eallá servodatlaš vuogádagaid siste, ja dárbbáša daid. Máilmmiviidosas vuogádagat mearridit olbmo eallima. Danne ferte čielggadit sivaidda olmmošlaš heđiide ja gillámušaide, bargat rievdatit daid mat doalahit heahtediliid ja ásahit ođđa eallinvejolašvuođaid. Ovddidit solidaritehta lea rahčat bargat vuoiggalašvuođa ja ráfi ovddas.

Kap. 3

Diakonála girku

3.1 Bargu mánnggalágaš bargovugiiguin

Diakonijja lea leamaš oassi girkus miehtá girku historjjás. Organiseren ja vuogit leat rievddadan, muhto girku lea áloáiggis vuhtiiváldán ovddasmorašbálvalusa. Diakonijja protestanta ođastepmi 1800-logu álggus lei álgun dan diakonijja bargui mii dál lea.

Dát diakonála bargu doaimmahuvvo Norggas stuora girjáivuodain, mánngga dásis ja olu oktavuodain. Dat mii Norgga girku bealis dahkkojuvvo lea oassi dán stuorát ollislašvuođas.

Diakonijja boahtá obbalaččat oidnosii dábálaš diakonijjan nugo dat ovdanbuktojuvvo mánngga dilis árgabeivviin ja searvegodeallimis. Eanžilolmmoš ja searvevuohta hástaluvo go olbmot deaividit smávit ja stuorát roasuiguin, ja juohke olbmo eallimis leat áiggit goas dárbbáša nuppiid.

Diakonijja barggut ovddiduvvojit maid organiserejuvvon bargguiguin maid diakonat ja diakonijabargit dahket searvegotti ovddas eanžilolbmuid ja joavkkuid ovddas geat leat

hearkkes dilis. Dakkár bargguide ráhkadit searvegodderádit ja oktasašrádit njuolggadusaid, muhto diakona jodiha searvegotti diakonijabálvalusa ja sus lea maid mieldeovddasvástádus háhkat, ráhkkanahhtit ja bagadallat eaktodáhtolaš mielbargiid. Diakonas lea maid sierra gelbbolašvuohta áimmahuššat fágalaš ovddasvástádusa ulbmillaš doaimmaide, mas eaktodáhtolaš bargit ja bálkáhuvvon bargit ovtas ealáskahttejit searvevuoda, ovddasmorraša ja solidaritehta.

Loahpas ovdanboahdá dat maid dan eanet spesialiserejuvvon diakonijas maid oallut diakonijaásahusat ja diakonijaorganisašuvnnat riikkadásis ja gaskariikkalaččat doaimmahit Norgga girku dovddastusa vuodul. Buorre oassi das lea dat maid sáhtá čilget riikkaidgaskasaš diakonijan. Dat spesialiserejuvvon diakonija ovdanboahdá doppe gos searvegoddi ieš dahje ovtas eará searvegottiiguin eaiggáduššá ja jodiha diakonála ásahusaid. Muhto maiddái iešheanalas diakonála ásahusat dahje organisašuvnnat definerejit iežaset gullevašvuoda girkui, sihke formálalaš mearrádusaid bokte ja praktihkalaš ovtasbarguid ja lonohallamiid bokte searvegottedásis. Spesialiserejuvvon diakonija doaibmá searvegottiid ovddas doppe gos lea dárbu máhttui ja vásihusaide. Ásahusat ja organisašuvnnat sáhttet fas buktit mávssolaš duvdosiid ja máhtu ruovttoluotta báikkálaš searvegoddái. Eanet kompleaksa servodagas sáhtá spesialiserejuvvon diakonija sierraládje doaibmat girku jietnan sin ovddas geat rahčet rievtti ja vuoiggalašvuoda beali.

Maiddái riikkaidgaskasaš diakonija vuolgga lea báikkálaš searvegottis. Diakonála hástalusat riikkarájiid badjel leat baktán ángirvuoda searvegottiin ja diakonála ásahusain ja organisašuvnnain iešguđetlágan mišuvnda- ja doarjjaprošeavttaid bokte. Olu searvegottit leat čatnan ustivuodabáttiid searvegottiiguin riikkarájiid badjel.

Diakonija ii leat almmake dušše doaibmabijut ja doaimmat. Dat lea maid okta *oassi* mii ovdanbuktojuvvo ipmilbálvalusas, sárdnideamis, oskkuoahpahusas ja mánáid- ja nuoraidbarggus.

3.2 Diakonija servodatlaš oktavuodas

Diakonija lea álohii servodatlaš konteavsttas danne go girku lea oassi servodagas báikkálaččat, riikkadásis ja riikkaidgaskasaččat. Min riikka girku lea sihke oskkusearvevuolta ja oassi almmolaš hálldahusas. Lea dárbbalaš atnit čielga rájiid sihke diakonija vejolašvuodain, dan ráddjehusain ja dan iešlági ektui. Maid mearkkaša diakonija dálá servodagas? Galgá go dat leat nubbin vejolašvuodtan almmolaš fáldalagaide, vai daidda lassin vai galgá go diakonija váldit badjelasas almmolaš doaibmabijuid? Guđeládje váikkuhuvvo diakonija almmolaš ovtasdoaibmamiin?

Dálá Norgga servodagas lea eatnasiin buorre dilli ja riggodat, muhto soames joavkkut ellet dattege *relatiiva geafivuodas*. *Globaliserema* mielde lea njiellu gaskal máilmmi riggáid ja gefiid boahán eanet oidnosii. Dat lea stuora ehtalaš ja diakonála hástalus máilmmi girkuide. Mii eallit kultuvrras mii dárbbasa soabadusa mángga dain vuodolaš dilálašvuodain eallimis. Dat guoská maid min sivdnádusa hálddašeapmái. Oallugat mis vásihit *mánggakultuvrralaš ja oskkoldatgaskasaš lagasvuodaid* iežamet árgabeaieallimis. Media ovdáneami mielde čuvvot ođđa sosialiserenvuogit ja dahket gulahallanvugiid eanet kompleaksan go ovdal. Interneahtta čatná oktavuodaid olbmuid gaskii, muhto sáhtá seammás rahpat vejolašvuodaid birrasiidda ja oktavuodaide mat váikkuhit heajos guvlui. Ráddejeaddji *geavaheaddjikultuvra* geahččala midjiide mitalit ahte dinggaid oastin deavdá min dárbbu oazžut oaivila. Iežasreáliseren lea

oallugiidda guovddáš ja dehálaš ášši ja movttiidahtta ođđavuoigŋalašvuoda guvlui ovddideami ja hástala maid mánŋa beali girkus. Boahttejagiid mielde šaddá *Norgga álbmot boarraseabbo*; ja leat unnit proseanta bargiid alde bisuhit dan buresbirgenservodaga mii dál lea.

Bajemus perspektiiva ferte leat ahte girku diakonii ja searvá buot buori dáhtonis olbmui guin bisuhit servodaga vuodđoárvvuid. Dat mearkkaša viiddis ovttarborggu ja ovttastuhtima iešguđeláŋan bálvalusain. Girku lea sierraláđje rávkoujvvon vuhtiiváldit vuoigŋalaš dahje oskkoldat dárbbuid mat leat olbmuid heđiide ja bákčasiidda čadnon. Dan dieđu ja vásihusa maid girku lea ožžon eallindilálašvuodain eaŋkilolbmuid ja joavkkuid bokte, addá girku ovddasvástádusa doaibmat láidsteaddjin báikkálaš eiseválddiid ektui dearvvašvuoda- ja sosiálasuorggis. Searvegottiin leat báikkálaččat sierraláŋan vejolašvuodas daid oktavuodaid bokte mat leat gaskal girku ja álbmoga. Girkomeanuid oktavuodas deaivvadit girku bargit eanasosiin álbmogis. Gásta, konfirmašuvdna, vihaheapmii ja hávdádeapmi lea dilálašvuodas gos deaivida ollu iešguđeláŋan eallinvurbbiiguin mat hástalit diakonála lagasvuoda ja fuola.

Norga lea vuodđuduvvon guovtti álbmoga eatnamiid ala – sápmelaččaid ja dáččaid, gč. Vuodđolága § 110. Sámiid dáruiduhttin lea dahkan čiekŋalis háviid mat eai leat vel savvon. Dat historjá hástala girku ovddidit soabadanborggu mii buktá sápmelaš girjáivuoda oidnosii, ja vuhtiiváldá dan. Sámiid riekti iežasat gillii, historjái, kultuvrra ovdanbuktimii, ealáhusdoaimmaide ja mieldemearrideapmái galgá maid leat guovddáš oassi girkolaš diakonála bargguin.

Diakonijas lea mávssolaš rolla ásahtit sámi identitehtii saji ja dan nannet. Dan dahká girku og váldá duohtan sápmelaččaid duohtavuodaipmárdusa ja eallima.

Leat maid eará joavkkut dáčča servodagas geain lea váivves historjá Norgga girku ektui. Okta ovdamearka lea soabadanbargu táhteriiguin. Eará dárbbášlaš soabadanmannolagat rávket maid girku fuola.

Kap. 4

Diakonála hástalusat geavadis, - báikkálaš plánabarggut

Dát kapihttal čujuha diakonála hástalusaide dálá servodagas. Dat čilgejuvvojit diakonijadefinišuvnna vuogádaga vuodul mas leat njeallje bargosuorggi maiguin searvegottit galget erenoamážit bargat. Dat suorggit leat:

”ráhkisvuohta lagamužžii, fáttmasteaddji searvevuohta, sivdnádusa gáhtten ja vuoiggalašvuoda beali rahčan”.

Dát suorggit sáhttet dávjá vehá seahkanaddat, ja ii leat ge dehálaš gokko doaibmabidju čilgejuvvo plánas. Dat mii lea dehálaš lea ahte buot barogsurggiid hástalusat árvvoštallojuvvojit. Bargosuorggit gusket sihke mánáide, nuoraide, ollesolbmuid ja boarrásiidda. Dán višuvdna muitala nanu movtta; ”Mii oskut ahte Ipmil eallá ja hálida olahit olbmuid iežas ráhkisvuodain ja vuoiggalašvuodain. Girku buktá dan oidnosii eallima ja bálvalusa bokte”.

Iešgudetlágan ovddasvástádusdásit

- Lea searvegotti ovddasvástádus vuogáiduhttit ja ovdánahttit diakonii ja báhppasuohkanis. (Girkolága § 9)
- Oktasašrádis lea dávjá bargoadiovdasvástádus ja hálddaša danne mávssolaš resurssa diakonála doaimmas. Oktasašráddi lea bajemus mihtuid ja plánaid ovddasvástideaddji ja čalmmustahtta maid girku diakonii ja (Girkoláhka, § 14).
- Bismagoderádi ovddasvástádus lea vuogáiduhttit diakonii searvegottiide riikkadási strategijaid mielde. Bismagoderáddi juohká stáhtadoarjagiid diakonála virggiide.
- Girkoráddi ja Girkčoahkkinn ráhkkanahttá ja mearrida strategijaid diakonála bargguide riikkadásis.
- Girkuidgaskasaš rádis ja Sámi girkorádis lea ovddasvástádus sierra surggiin ja bargguin. Dan seamma lea organisašuvnnain ja ásašusain mat doaimmahit diakonijabargguid.

Rastideaddji perspektiivvat

Čuovvovaš rastideaddji perspektiivvat leat mielde buot Norgga girku bargguin ja galget mielde báikkálaš plánabargguin:

- Olmmošárvu ja olmmošvuoigatvuodát
- Sohkaheallu ja dáseárvu
- Kultuvrralaš girjái vuohka ja álgoálbmogiid vuoigatvuodát
- Oktavuohta ja ovtasbargu eará girkuiguin
- Láhčit vejolašvuodaid ja fátmastit fysalaš doaimmashehttejuvvon olbmuid ja olbmuid geat leat doaimmashehttejumi
- Rekrutteren ja eaktodáhtolašvuohka

Guokte strategalaš gažaldaga

Báikkálaš plánain galgá báikkálaš vuolggasadji. Danne lea dehálaš divvut dáid gažaldagaid:

1) Gokko leat dat diakonála hástalusat?

Dasalassin sáhtta jearrat: Movt sáhttit mii konkrehtalaččat ovdanbuktit ráhkisvuoda lagamužžii? Geat leat hehttehuvvon boahit servvoštallamiidda? Gos lea heahti? Makkár globála hástalusai guin sáhttit mii báikkálaččat juoida dahkat? Mii lea girku bargu? Mii lea earáid bargu?

2) Gos leat resurssat?

Dasalassin sáhtta jearrat: Gos gávdno fuolla? Geas lea dilli? Makkár vejolašvuodát gávdnojit das? Geainna sáhttit mii ovtasbargat? Geaid sáhtta háhkat eaktodáhtolaš mielbargin?

Go searvegoderáddi, diakonijalávdegoddi ja bargit atnet áiggi dáid gažaldagaid suokkardallat, de veahkeha dat vuoruhit deháleamos bargguid ja daid ovdánahttit searvegotti dárbbuid ja resurssaid mielde, geahča mildosa.

4.1 Ráhkisvuohta lagamužžii

Olbmot dárbbášit guhtetguimmiideaset. Mii dárbbášit oba eallenagi dovdat ahte vuostáiválđojuvvot lagamučča ráhkisvuođain ja váibmoládisvuođain. Ráhkisvuohta lagamužžii lea dahkat smávva, álkis daguid ja maiddái stuora, gáibideaddji doaibmabijut. Váibmoládisvuohta ii bija vuostáiváldi loavkašuhtti dillái, muhto vuhtiiváldá nuppi árvvu. Lea dehálaš dovdát ahte ”dat livččen sáhttán leat mun”, ja dan seamma lea vuostevurolasvuohta.

Mihttomearri

1. Báikkálaš searvegottis lea ovddasmorašbargu heivehuvvon báikkálaš hástalusaid.
2. Girku ja searvegoddi movttiidahttejit ovddidit ráhkisvuođa lagamužžii

Go báikkálaš plánaiguin bargá, de heive jearrat:

- Gii lea min lagamus min báikkálaš birrasis?
- Movttiidahttit go mii guhtetguimmiideamet čájehit ráhkisvuođa lagamužžii? Lea go min báikkálaš searvegottis ja min čoakkalmasain ráhkisvuohta lagamužžii? Guđeládje sáhttá guottuid váikkuhit?

Dehálaš bargosuorggit:

Gii lea min lagamuš?

Buot olbmot dárbbášit dovdat lagamučča ráhkisvuođa sihke illubeivviid ja morrašis. Roassodiliin ja váttis áiggiin lea liige dárbu dovdat lagamučča ráhkisvuođa ja váibmoládisvuođa. Dákko lea mis buohkain ovddasvástádus sihke eangilolmmožin ja searvegoddesearvevuohtan.

Olbmot gillájit earret eará hárdimiid, buozanvuođa, morraša, gárrenmirkogeavaheami, HIV ja aids, geafivuoda ja kriminalitehta dihte. Dávjá dárbbášuvvo sierragelbbolašvuohta ja sierralágan organiseren lassin dasa maid olbmuidgaskasaččat lea vejolaš dahkat.

Bearaš lea hearkkes sturrodan. Mánáide ja nuoraide šaddá sakka hearkkit dilli go olbmuin geain lea fuolaheaddjiovddasvástádus lea váttisvuohta. Olu earráneami čájehit ahte oallugat rahčet. Lea sierralágan ovddasvástádus doarjut ja eastadit bearašbargguid ja dustet veahkkin daid váttisvuođaid maid oallugat vásihit maŋŋil earráneami.

Almmolaš fálaldagaid rievdamat ráhkadit odđá hástalusaid báikkálaš birrasiidda. Desentraliseren ja oanehit veallanáigi eanas šlájat ásašusain sáhttá ovdamearkkadihte hásttuhit min leat mieldeolmmožin báikki birrasis ovttas eaktodáhtolaš guovddážiiguin ja fitnat olbmuid guossis, gávppášit sin ovddas ja vuolgit mieđuštanolmmájin. Go šaddá dábálaččabun ahte olbmot eai leat buohcciviesuin go jápmet, de stuorru maid báikkálaččat dárbu oažžut kvalifiserejuvvon sieluovddasmorašbarggu eallima loahpas. Searvegodderáđđi berre ráhkadit plánaid vuostáiváldit buohcci ja jábmi olbmuid.

Buot searvegottiin galget báikkálaš plánat maid sáhtta atnit lihkohisvuodaid ja roassodiliid ja rohčošanáššiid oktavuodas. Dakkár plánat ovttahttojuvvojit bismagotti plánaiguin mat leat resurssat dán barggus.

Ovttasbargu gaskal áhahusa ja báikkálaš searvegotti šaddá čadat eanet áigeguovdilin dán iešguđetlágan oktavuodain, ovdamearkkadihte Girku gávpotmišuvdna, Girku sosiálabálvalus, Girku bearašgáhtten ja eará almmolaš ja eaktodáhtolaš áhahusat.

Ii leat álo vejolaš rievddadit váttis eallindilálašvuodaid. Muhtomin lea diakonijja bargun dušše leat das lahka, veahkehit olbmo eallit iežas bákčasiin, gierdat ieš nuppi gillámuša ja mieduštít nuppi ovttá gaskka.

Ráhkisvuohta lagamužži lea juoga maid sáhtta oahppat!

Vaikko mii leat sivdniduvvon ráhkistit iežamet lagamučča, de eat álo ollásii daga dan. Mii fertet dan oahppat, hárbhallat ja dasa movttidahttojuvvot. Mii fertet movttidahttit ”Diakonála čálmmi” oaidnit dili ja dahkat juoida dan hárrái. Go bidjat sániid dasa mii hehte min čájeheamis praktihkalaš ráhkisvuođa iežamet lagamužži (ovdamearkkadihte eahpesihkarvuohta, ballu, iešráhkisvuohta, fuollameahttuvuohta, badjelgeahččanvuohta), de lea álkit dainna juoida dahkat.

Báikkálaš plánain daddjo juoga dan birra movt dán lea vejolaš dahkat, ovdamearkkadihte geahččat bearrái ahte ráhkisvuohta lagamužži lea jeavddalaččat fáddán sártniin ja rohkusiin buot agát olbmuid. Dasto sáhtta lágideit kurssaid ja áksuvnnaid iešguđetlágan oaidninsajiid bealis. Dán suorggis sáhtta báikkálaš oskkuoahpahušplánaid iešguđet cehkiide bidjat konkrehta mihtuid máhtu ja doaimmaid birra. Sáhtta addit searvegodebláddái ja báikkálaš aviissaide vuogasvuođa ráhkadit artihkkaliid ja čállošiid buori kránnjávuođa ja dakkár lágan áššiid birra.

Sieluovddasmoraš, ovddasrohkos ja jaskatvuodabargu

Girku diakonijas lea sieluovddasmoraš guovddáži. Olu olbmot hálidit oazžut vejolašvuođa hupmat eallima eksistensiála gažaldagaid birra. Erenoamážit nuorra olbmot geat dán áiggi fertejit olu vejolašvuođaid gaskkas válljet. Sáhtta go diakonijja addit vejolašvuođaid doallat ráđdeaddinbálvalusa, áinnas nuoraide, mii sáhtta veahkehit ja doarjut váttis válljendiliin? Sieluovddasmorašfálaldagaid sáhtta nannet báikkálaččat ja seammás rekrutteret Girku SOS bálvalussii. Girku vuoiŋgalaš bagadallama lea vejolaš ovdánahttit ja dahkat dan dovddusin. Ja nannet ja ođasmahttit oktagaslaš ovddasrohkosa oadjebasvuođas ja almmolaš ovddasrohkosa ipmilbálvalusas. Lea vejolaš áhahit sierra ovddasrohkosoavkkuid. Oallugat dárbbasit maid dovdat jaskatvuođa, beassat vuoiŋgastit ja vásihit hiljjánisvuođa. Dakkár dárbbuid lea vejolaš gokčat reatreata, jaskes lanjaid, gáhttakapeallaid, rabas girkuidd, sierra ipmilbálvalusaid (omd Taizè liturgijjat), bassivádjolusaid ja dan láganiid bokte.

4.2 Fátmmasteaddji searvevuohta

Árbevirolaš relašuvndaminstarat ja searvevuohtavuogit rievddadit buot ahkejoavkkuid gaskkas. Oallugat dovdet aktonasvuođa ja váillahit gullevašvuođa. Seammás áhahuvvojit ođđa searvevuohtavuogit, earret eará interneahka bokte. Dat oidno maid girkolaš searvevuođain. Kristtalašvuođa oskku vuoddu lea ahte olmmoš lea sivdniduvvon eallit searvevuođas. Nannet oktavuodaid olbmuid gaskkas ja áhahit ođđa oktavuodaid doppe gos oktavuodas leat boatkanaddan lea diakonála hástalus. Buorit oktavuodas addet buohkaide vejolašvuođaid

sihke addit ja vuostáiváldit. Dakkár oktavuodain lea sadji girjáivuhtii ja doppe ii gártta oktage olggobeallái.

Mihttomearri:

1. Searvegotti searvevuolta lea rabas ja fátmasteaddji
2. Searvegoddi lea aktiivvalaččat mielde nannemin searvevuoda ja fierpmádaga obbalaččat báikkálaš servodagas.

Go báikkálaš plánaiguin bargá, de heive jearrat:

Geas váilu searvevuolta, gii lea gártan olggobeallái min báikkálaš birrasa? Leat go dálá searvevuodat rahpasat ja fátmasteaddjit? Báhcet go olbmot dahje joavkkut olggobeallái fysalaš doaimmashehttejumiid dahje psykalaš buozanvuoda dihte? Leat go etnalaš duogáš, sohkaabealli, seksuálalaš luondu, ahki, doaimmashehttejupmi, giella dahje sosiála posišuvdna, ekonomii ja biktasat dat mat ráhkadit gaskka? Naba olbmot geat orrot ásašusain, leat go sii geavvan olggobeallái báikkálaš birrasis? Gávdno go sidjiide searvevuolta geat ellet eahpádusas, geat vuostálastejit dahje geain lea earálágan eallinvuohki go dat mii sosiálalaččat lea dohkkehuvvon?

Mii hehte searvevuoda, ja guđeládje sáhttit mii dahkat juoidá dakkár hehttehusaiguin? Lea go lanjaide váttis beassat sisa ja orrot go sii menddo guhkkin eret, vai leat go dábit, guottut, váilevaš diehtu ja ballu apmasis mii hehte?

Dehálaš bargosuorggit:

Searvevuodahuksen

Searvevuoda sáhtta mánggaládje hukset. Bargo- ja beroštusearvevuolta, kránnjasearvevuolta ja iešveahkkejoavkkut leat muhtin ovdamearkkat. Joavkobargguin leat viiddis vejolašvuodat bargat iešguđet surggiin nugo morašjoavkkut, ovddasrohkosjoavkkut, eahpádus ja osku-joavkkut dahje viessosearvevuodasat gos olbmot čoahkkanit gullat Ipmila sáni, addit ja vuostáiváldit ovddasmorraša ja rekrutteret ođđa olbmuid. Interneahtta sáhtta doaibmat gulahallanbáikin, das sáhtta ovdamearkkadiehta ásašit chattesiidduid maŋŋil leairraid ja muitogirjiid go olbmot lea jápmán.

Stuorát searvevuodasat sáhttet lohtet ja movttiidahttit. Ipmilbálvalusat, doalut, čoakkámat ja leairrat leat buorit ovdamearkkat. Oktasaš doalut gásta-, konfirmašuvdna- ja headjadoaluid oktavuodasat sáhttet geahpidit deattu sihke bearrašiidda geain lea heajos ruhtadilli ja sis geain leat earránaddamat ja riiddut. Dakkár doaluin ii geavahuvvo alkohola ja eastadit oažžumis heajos vásihusaid gárrenmirkogeavaheamis.

Dat searvevuodasat maid mii hukset sáhttet nannet bearrašiid ja doaibmat sadjin gos lea vejolaš ođđa olbmuiiguin oahpásnuvvat ja gosa sáhtta váldit mielde ustibiid. Mánáide, nuoraide, ollesolbmuid ja boaresolbmuid soaita fertet ásašit sierra searvevuodaid. Dattege lea dárbbalaš lágidit buolvvaidrastideaddji searvevuodaid.

Nuorra olbmuid lea ustitvuolta liige dehálaš. Lea hástalus gávdnat buori gaskamearalašvuoda gaskal virtuella searvevuodaid ja dakkáriid gos deaivvadit muođus muhtui. Oskkuoahpahus sáhtta láchit mánáide ja nuoraide vejolašvuodaid gávnadit ja vásihit ustitvuoda ja gávdnet iežaset saji searvegotti searvevuodas.

Eanetloguálbmogis ja olbmui geain ii leat oarjemáilmmi duogáš lea dájvja unnán oktavuoha guhtetguimmiineasetguin. Dasalassin lea Norggas guhkit historjá eanet álbmogiiguin ja kultuvrraiguin min riikkas. Dat duohtavuoha ii leat guhkit áiggiid čađa leamaš dohkkehuvvon. Buohkat galget beassat oasálastit searvevuodas almmá massikeahhtá iežaset etnalaš dahje kultuvrralaš identitehta. Go ealli girjáivuhtii čahkkehuvvo sadi gos buohkat atnet guhtetguimmiideaset árvvusin, omd. go servet mállásiidda, kultuvraeahkediidda ja riikkaidgaskasaš doaluide, de lea dat juohkehažžii ja searvegoddái riggodahkan. Oskkoldat dialoga sáhtá addit stuorát ipmárdusa.

Ustitvuoda- ja kultuvraoktavuodát addet vejolašvuodaid hukset ustitvuoda ja vuostevurolas ja ovtadássásaš lonohallamiid badjel rájiid.

Lea dárbu lágidity vugiid mat addet doaimmashehttejuvvon olbmuid vejolašvuoda oasálastit seammaláde go earát.

Ipmilbálvalus, sárdnideapmi ja girkodáidda

Ipmilbálvalus čatná oktii searvevuoda Ipmila ja olbmuid gaskii. Ovdal ipmilbálvalusa, ipmilbálvalusas ja dan maŋŋil leat mánga vejolašvuoda beassat oasálastit, oaidnit ja oidnojuvvot ja čahket sadi girjáivuhtii. Go galá searvat aktiivvalaš oasálastin, de leat mánggas geat dárbbasit mieldečuovvu. Diakonijái gullá láhčit dili eallinaddi deaivvademiide Kristusiin. Ipmilbálvalus sáhtá dovdaht juodá olbmo iežas eallimis, sihke das mii daddjo ja govastagaid ja doaimmaid bokte. Sárdni sáhtá nannet ja duodaht olbmo, duddjot soabadeami, friddjandahkama, oskku ja deaivvu. Sárdni sáhtá áinnas duostilit hásttuht sihke bálvalussii ja mieldeolmmošlaš ovddasmorraša addit. Girkomusihkka ja girkodáidda leat veahkin sihke morrašis ja ilus. Koara- ja konseartadoaimmat leat nanu veahkit searvevuodahuksejeadu bargguin

Soabadanbargu

Muhtomin leat searvevuodát nu billehuvvan ahte soabadeapmi lea dárbbalaš. Ipmil lea addán midjiide soabadeami bálvalusa, soabadeami diakonijja (2. Kor. 5,18). Čiekŋalepmosit lea dás sáhka olbmo soabadusas Ipmiliin, soabadus maid Kristus lea bidjan min ovdii.

Soabadanbargu, go dan lea vejolaš dahkat, lea dehálaš hástalus girkui ja searvegottiide. Muhtin oktavuodain hálldaša girku dan luohttámuša mii dakkár barggus eaktuduvvo. Soabadeapmi sáhtá guoskat gaskavuodaide eaŋkilolbmo eallimis, joavkkuid gaskkas báikkálaš birrasis dahje gaskal etnalaš joavkkuid ja riikkaid dahje sivdnádusa ektui. Dat lea suorgi mii ain ovdánahttojuvvu ja masa lea dehálaš oaččuht dieđuid ja máhtolašvuoda.

Searvevuoha gaskal girkoservodagaid

Diakonijja lea ekumenalaš oktasašbargu ja dan deháleamos dovdomearka leat praktihkalaš dagut. Danne heive dat bures ekumenalaš ovtasbargguide ja searvegottiin lea buorre vejolašvuoha ohat oktasaš girkolaš čovdosiid diakonála hástalusaide.

4.3 Sivdnádusa gáhtten

Sivdnádusa gáhtten fáttmasta buot dan maid Ipmil lea sivdnidan, eatnama buot dan šattuiguin, elliiguin ja olbmuiguin, meara ja áimmu ja buot ekologalaš ovtasdoaimmama. ”Dasgo eanan ja buot mii deavdá dan, gullá Hearrái.” (1. Kor.10.26). Dat guoská maid min iežamet geavaheapmái ja min eallinvuohká.

Mihttomearri:

1. Girku ja searvegoddi barget dan ipmárdusa mielde mii Biibbalis lea Ipmila sivdnádusa birra ja mas olmmoš maid lea oassin.
2. Searvegoddi ja earkilolbmot barget aktiivvalaččat ja konkrehtalaččat ovddidit positiivvalaš eallinvuogi mii addá balánssa ja ollisvuoda.

Go báikkálaš plánaiguin bargá, de heive jearrat:

- Movt sáhtta lágidit biibballohkama, ipmilbálvalusaid ja ruhkoseallima dainna lágiin ahte dat maid čalmmustuhtta sivdnádusa gáhttema? Movt sáhtta dat hábmet min eallima ja min guottuid?
- Movt sáhttit mii sániid ja daguid bokte čájehit eará vejolašvuodaid áberávkas servodaga ovdagovaide ja eallinvugiide, ja ovddidit bissovaš hálldašeami mii sáhtta sivdnádusa gáhttet?

Dehálaš bargosuorggit:

Girku gohčus birasgažaldagaid ektui lea golmma oasis:

- Doaibmat profetalaš jietnan servodagas.
- Leahkit konsekveanta ja árvvoštallat dáid gažaldagaid iežas árgabeaivvi ja geavada suktii.
- Atnit hutkáivuoda ja fihtolašvuoda gávdnat bissovaš čovdosiid olbmuid ja servodaga duohta dárbbuide.

Dás dárbbášit ovttasbargat, sihke girkolaš fierpmádagaiguin nugo omd. Kirkelig nettverk for miljø, forbruk og rettferd ja eará áigeguovdilis oasálastiguin. Sáhtta leat erenoamáš dehálaš ovttasbargat mánáiguin ja nuoraiguin. Speaidárorganisašuvnnain ja Changemakeris leat dát sierranasbarggut.

Báikkálaš plánain sáhtta movttiidahttit vuđoleappot smiehttat badjelmearálaš eallinvuogi birra. Diakonijja sáhtta čujuhit vejolašvuodaide báikki birrasis. Bassivádjolusárbevierus lea vejolaš viežžat árvvuid mat sisttisdoallet earáhuhttima, eallinvuogi mii birge unnibiin, manuhisvuoda, jaskatvuoda, ii fuolastuvvat ja dáhtu juogadit. Biehttaleapmi ja dáhttu eretcealkit lea juoga maid njulgestaga sáhtta gohčodit ráhkisvuotthan lagamužžii. Luondu lea oallugiidda buorre sadji gos sáhtta sihke ovddošit, leat ozus ja vuoiŋgastit.

Ipmilbálvaluseallin ja liturgalaš giella addá vejolašvuoda loktet árgabeaivvi hástalusaid maidái dán bealis. Illudit sivdnádusa ja dan ekologalaš girjáivuoda ja oktavuoda dihte. Deattuhit fástoáiggi vejolašvuodaid ja ávvudit Sivdnádusa beaivvi ipmilbálvalusas. Ja almmá máilmmis eret gáidamis, de sáhtta maid čalmmustuhttit doaivvu; Ipmila sivdnidanfámu ja ahte Jesus boahká fas dahkat buot ođasin.

Sáhtta árvvoštallat galgá go searvegotti kantuvra sáddet ohcamuša oazžut

Miljøfyrtårnsertifiserema. Lea vejolaš ovttasbargat iešguđetlágan áhahusaiguin ja joavkkuiguin ráhkadit áksuvnnaid ja searvegoddi sáhtta čatnat iežas fierpmádahkii Kirkelig nettverk for miljø, forbruk og rettferd.

Go bargá lasihit birasdihtomielašvuoda lágidemiid birra, de sáhtta fárrolaga vuodjin šaddat dárpin ja unnidit ovttá gearde bálvalusaid ja dan dakkáriid.

Olbmoeallin lea maid Ipmila sivdnádus

Olbmoeallin ja olmmošárvu galgá gáhttejuvvot eallima álggus gitta dan lohppii. Danne galgá girku leat moaiti jietna dálá abortageavada birra, vuosttildit sirrenservedaga ja aktiivvalaš jápminveahki, ja bargat daid stuora ehtalaš čuoelmaiguin maid bioteknologiija ovddida. Dáin surggiin leat dasalassin diakonijjas konkrehtalaš hástalusat olbmuidgaskasaš dásis. Gávdnojit

organisašuvnnat mat barget erenoamážit dáinna. Searvegoddi sáhtta báikkálaččat bargat dáiguin fáttáiguin ehtalaš jurddašeami, ovddasmorraša ja praktihkalaš ovddasmorašbargguid bokte, ovdamearkkadihte mánáidáittardan- ja doarjjaolbmoortnegiid bokte.

4.4 Vuoiggalašvuoda beali rahčan

Buot olbmui lea riekti eallit olmmošárvosas eallima. Mii eat sáhte almmá beroškeahtta oaidnit olbmuid ráhčamis eallima ovddas. Dan rahčamis fertet mii singuin searválaša čuožžut vuoiggalašvuoda ja solidaritehta bealde.

Girkun hástaluvvot mii bargat vuoiggalašvuoda ja olmmošvuoigatvuodaid beale sihke globála ja báikkálaš geahččansajis. Dat guoská hástalusaid globaliserema, riikkaidgaskasaš gávppašeami, vuoigatmeahtun vealggi, geafivuoda, soađi, ráfi ja soabadeami, teknologalaš ovdáneami ja eanet dakkáriid ektui.

Mihttomearri:

1. Girku ja searvegoddi bargá máilmmi resurssaid vuoiggalaš juogadeami ovddas.
2. Girku ja searvegoddi veahkehit olbmuid geaid olmmošárvu lea loavkasuhttojuvvon.

Go báikkálaš plánaiguin bargá, de heive jearrat:

- Movt sáhttit mii servodahkii ovddidit sága eahpevuoiggalašvuoda birra?
- Movt sáhttit mii vuosttildit dan mii nihtta olbmuid eallima, dearvvasvuoda ja olmmošárvvu?

Dehálaš bargosuorggit:

Juohkit máilmmi resurssaid vuoiggalaččat

Girkočoahkkinn lea čalmmustuhtán ehtalaš gávppašeami, álgoálbmotgažaldagaid, vealgesihkkuma, dálkkádatgažaldagaid, biras- ja resursadihtomielalašvuoda. Dat berrejit oidnot báikkálaš plánain ja maid jurdda movt daiguin galgá bargat báikkálaččat ja globála hárrái.

Ruhtadoarjaga sáhtta addit iešgudetlágan addinbálvalusaid, oaffaruššamiid bokte ja nu ain. Mikrokredihtta lea bissovaš vuohki veahkehit olbmuid oazžut hálbbes loanaid vai besset álggahit doaimmaid mat fas sáhttet addit sisabođu sin iežaset ja bearraša birgejumái. Konfirmánttat ja eará joavkkut ja buolvvat searvegottis sáhttet ovttasbargat fástoákšuvnnain maid Girku Heahteveahkki lágida jahkásaččat. Lea maid lunddolaš searvat eará ákšuvnnaide mat čogget ruđa humaniteara bargguide, ovdamearkkadihte TV-ákšuvdna.

Ipmilbálvalus- ja liturgiijasuoigis lea mánja vejolašvuoda. Lea ráhkaduvvon materiála mii čalmmustuhtta riggodaga ja gefodaga duohtavuoda, ovdamearkkadihte dain dahkosiin mat leat ráhkaduvvon Davvi/Lulli sotnabeaivái, Ráfi- ja olmmošvuoigatvuodaid sotnabeaivái ja Máilmmi aidsbeaivái.

Dasalassin gávdnojit oahpahusdahkosat, lávlagat, kurssat ja prográmma maid sáhtta atnit globála vuoiggalašvuoda bargguin. Olu mišuvdna- ja veahkkeorganisašuvnnat leat ráhkadan buriid dahkosiid iešgudet ahkejoavkkuide ja dat mielddisbuktá lunddolaš ovttasbarggu.

Sáhtta atnit gáfe ja deaja ja eará gálvvuid main lea vuoiggalašvuoda gávppašeami mearka (Fairtrade).

Veahkehit olbmuid geaid olmmošárvu lea loavkašuvvan

Rahčat vuoiggalašvuoda beali lea maid searvat servodatdigaštallamii báikkálaččat go oaidnit olmmošárvvu loavkašuvvomin. Movt sáhttit mii diedihit go oaidnit mánáid ja nuoraid gillámin danne go badjelgehččojuvvojit, vuorasolbmuid geat ballet báhcimis akto ja vajáldahttojuvvot, dahje earát geat stigmatiserejuvvot ja olggustuvvojit servodagas?

Daddjojuvvo ahte geafesolbmuid geat ellet buresbirgenservodagain fievrreduvvo heahpat ja heittotvuodadovdu. Deaivvadit nuppiiguin sáhtá dovdot friddjandahkkojupmin, muhto maiddá buktit erohusaid albmosii. Danne lea dehálaš ahte searvegoddi jurddaša vuđoleappot iežas geavada birra go deaivvada olmuiguin geain lea váttis eallindilálašvuhta. Gidde go searvegoddi olbmuid olggobeallái danne go sii eai sáhte máksit iežaset ovddas dahje addit ruovttoluotta dábalaš vugiiguin?

Báikkálaš searvegoddi sáhtá maid bargat olmmošvuoigatvuohtagažaldagaiguin globála oaidninsajis. Gávdnojit ovdamearkkat dasa movt searvegotti leat oasálastán vuolláičállinkampánjain (nugo ”Slett U-landsgjelda”) dahje áksuvnnain Amnesty International olis.

Mis lea buohkain, sihke earjkiolmmožin ja searvevuhtan, ovddasvástádus diedihit jus orrut vuohttime veahkaválddi dáhpuhuvamin: Olu mánát, nissonat ja vuorasolbmot gillájit veahkaválddi. Olu veahkaválddalašvuhta dáhpuhuvvá čihkosis bearraša siskkobealde ja gárrenmirkogeavaheami oktavuodas. Givssideapmi dáhpuhuvvá mánáid ja nuoraid (maiddá mátketelefuvnnaid ja interneahta bokte) ja ollesolbmuid gaskkas. Seksuála veahkaváldi dáhpuhuvvá girkolaš birrasiin seamma go eará sajiin servodagas.

Veahkaválddi vuostálastin lea maid bargat guottuiguin. Lea dárbu ovddidit eastadeaddji bargguid, earret eará aktiivvalaččat ovddidit alkoholkeahtes birrasiid. Dákko sáhtá ovttasbargat politijain, skuvllain, olgoossodagain, mánáidsuodjalusain ja bearašsuodjalusain, gávpotmišuvnnain ja eará organisašuvnnaiguin.

Kap. 5

Váikkuhusat

Dát plána eaktuda ráhkadit báikkálaš plánaid ja ahte diakonii ja viidáseappot ovdáneapmi searvegottiin dáhpuhuvvá daid vuodul. *Diakonii lea leahkit ja dahkat, dat lea dat masa plánat galget váikkuhit.*

Diakonála bargguid kárten Norgga girkus lea čájehan ahte diakona nanne sihke searvegotti diakonála bargguid ja maid ovttasbargooktavuodaid almmolaš ásaheami. Sihke árbevirolaš suohkandiakonavirggit ja eará virggit, nugo ovdamearkkadihte proavássuohkana diakonavirggit lea dehálaččat. Mihttomeari lea ahte buot searvegottiin galgá diakonavirgi dahje ahte diakonála gelbbolašvuhta lea fáhtemis. Dakkár mihttomeari joksas gáibida sakka eanet virggiid.

Muhtin doaibmasuorggit dán plánas leat odđasat ja eai leat buot searvegottiin ovdal geahččaluvvon. Muhtin oassái dán barggus leat ráhkaduvvon buorit *giehtagirjjit ja eará veahkkeneavvut*. Eará surggiide ferte ráhkadit odđa materiála ja doallat kurssaid ja lágidity oahpahusa. Ferte maid láchit vejolašvuodaid geahččalemiide ja prošeavttaide mat sáhttet addit

viidásetovdáneami dáin surggiin. Dás sáhttá namuhit surggiid nugo diakoniija ja nuorat, ovdánahttit ovttadoaibmastrategiijaid báikkálaš searvegoddái ja diakonála organisašuvnnaide ja ásaheami, ipmilbálvalusbarggut ja diakoniija, movt oažžut eanet olmmáiolbmuid searvat mielde diakonijabargguide.

Diakonála barggut dahkkojit oainnusin searvegotti bušeahtain. Dán plána leat árvaluvvon oallut doaibmasuorggit ja doaibmabijut mat eai gáibit nu stuora ekonomalaš resurssaid. Okta dehálaš gollu lea ahte biddjojuvvo ruhta kurset ja bagadallat jodiheddjiid (sihke bálkáhuvvon ja eaktodáhtolaš bargiid). Stuurát ja viidát diakonála doaibmabijut sáhttet gáibidit ekonomalaš doarjaga. Virggiid ásaheamis čuožžilit gažaldagat iešguđetlágan ruhtadan ortnegiid birra.
